

Effectief ontwerp met onkruidonderdrukkers

De stad kent een overvloed aan plaatsen waar vaste planten voor extra kleur en variatie in het openbaar groen kunnen zorgen. Dat is niet alleen mooi, maar ook handig, want vaste planten zijn uitstekende onkruidonderdrukkers. Hoe ze worden toegepast hangt onder meer af van het onderhoud.

Vinca, hier aangeplant op een rotonde, is geschikt voor toepassing op hellingen omdat de plant de grond goed vasthoudt.

Langs oevers krijgen inheemse planten, zoals groot hoefblad (Petasites), de voorkeur.

De compacte groei maakt Aster ageratoides geschikt voor aanplant langs borderranden.

Tekst Margareth Hop / Beeld PPO

Planten in de stad vervullen een aantal algemene functies, vaste planten vormen daarop geen uitzondering. Planten prikkelen de zintuigen met kleur en geur en ze verbeteren het stadsklimaat door het wegvangen van schadelijke stoffen. Ook houden ze water vast en bevochtigen de lucht door verdamping, ze dempen geluid en temperen piektemperaturen in de zomer. Met beplanting kunnen gebouwen en infrastructuur geaccentueerd of juist gecamoufleerd worden. Beplanting heeft een positief effect op het welzijn van mensen. Daarom verhoogt groen de waarde van huizen en bedrijven. Ook voor dieren zijn planten belangrijk als leefgebied of voedselbron.

Niet te agressief

Vaste planten hebben door hun relatief grote bladmassa en wortelgestel één functie waarin ze echt uitblinken: als bodembedekker voor onkruidonderdrukking. Een goede vaste plant concurreert zaadonkruiden weg, maar is niet te agressief om onder bomen of heesters gebruikt te worden.

Extensief beheerde vaste planten kunnen op

meerdere plaatsen in de stad worden toegepast. In sommige gemeentes worden ze op dit moment vooral op de A-locaties in de binnenstad gebruikt, bijvoorbeeld in plantenbakken. Op deze locaties zijn het meestal niet de planten zelf, maar de menselijke activiteiten die een forse hoeveelheid onderhoud noodzakelijk maken. Echt extensief beheer zal dan ook vaak niet mogelijk zijn. Aan de stadsrand, bijvoorbeeld op industrieterreinen en bij sportvelden, kunnen extensief beheerde vaste planten uitstekend worden toegepast. Alleen is hier de vraag naar extra kleur en variatie in het openbaar groen meestal niet zo groot.

Het deel van de stad waar de vaste planten bij uitstek op hun plaats zijn, zijn de woonwijken. Parkjes, speeltuinen, randen van grasvelden en parkeerplaatsen, rotondes, oevers; er zijn locaties in overvloed voor vaste planten. En de wijkbewoners stellen vaste planten op prijs, afgaand op de populariteit van deze plantengroep in tuincentra en de gemeenten waar ze al worden toegepast.

Op veel plaatsen in Nederland zijn goede voorbeelden te vinden van effectief gebruik van vaste planten. Dit verdient veel meer navolging, al zal het sortiment soms aan de groeiomstandigheden

op een nieuwe locatie moeten worden aangepast. In het kader op pagina 14 staan enkele voorbeelden van planten die bij uitstek geschikt zijn voor specifieke toepassingen.

Plantenmengsels

In de afgelopen jaren is met name in Duitsland veel onderzoek gedaan naar het gebruik van vaste planten voor extensief beheer. Hieruit valt ook voor Nederlandse gebruikers veel nuttige informatie te halen. Zie hiervoor bijvoorbeeld het T&L-themanummer Vaste Planten 25a uit 2005. Toch wordt de Duitse manier van werken in Nederland nog niet vaak toegepast. Onze burens werken namelijk veel met plantenmengsels en voor het beheer daarvan is een behoorlijke plantenkennis nodig.

In plantenmengsels worden de planten niet op soort bij elkaar gezet, maar willekeurig door elkaar. Het aandeel van een soort in het mengsel wordt als een percentage aangegeven. Net als in een heemtuin moet de beheerder van een mengsel vroegtijdig kunnen ingrijpen, als hij ziet dat één soort te dominant wordt. Planten als zaailing

kunnen herkennen is daarvoor essentieel.

In Nederland wordt vaker met vakjes van één plantensoort gewerkt, omdat daarin lager gekwalificeerde arbeidskrachten het onderhoud kunnen doen. Ook met vakken van één soort zijn mooie gevarieerde beplantingen te maken, door met de vorm en de combinatie van plantvakken te spelen.

Accentplanten

Een andere eenvoudige manier om de variatie iets te vergroten is het gebruik van accentplanten. In een vak van een bodembedekkende soort worden dan bloembollen of enkele exemplaren van een polvormig groeiende hoge plant gezet. De grenzen van de vakken hoeven ook niet strak te zijn. Wanneer buurvakken met een vergelijkbare concurrentiekracht worden gekozen, kunnen die vrijelijk door elkaar weven. Zeker wanneer vakjes met verschillende vormen en groottes worden gebruikt, ontstaat een natuurlijk ogend plantenmozaïek, dat nog afwisselender kan worden gemaakt door combinaties met heesters, bomen en bloembollen. ▶

Margareth Hop is onderzoeker selectie en gebruikswaarde boomkwekerijgewassen bij PPO.

Voor extensief beheer is het belangrijk dat de eisen van de planten en de eigenschappen van de locatie zo goed mogelijk op elkaar zijn afgestemd. Wanneer het onderhoud door onervaren arbeidskrachten moet worden uitgevoerd, is het belangrijk om ook daarmee al in het ontwerpstadium rekening te houden.

Onervaren medewerkers

Sommige planten groeien polvormig, of hebben ondergrondse uitlopers, en hiertussen kan geschoffeld worden. Planten met bovengrondse uitlopers moeten handmatig gewied worden, want anders groeien ze niet goed dicht. Om te voorkomen dat hiermee fouten worden gemaakt,

is het beter om deze twee typen planten niet door elkaar te mengen in één groenelement. Wat ook wel eens fout gaat bij onervaren medewerkers, is dat opkomende scheuten in het voorjaar niet herkend worden als de goede soort, en worden omgeschoffeld. Er kan dan beter een (half)wintergroene soort worden aangeplant, die steeds goed herkenbaar is.

Een grotere variatie in ontwerpen is mogelijk, als de onderhoudsploeg de tijd krijgt om vertrouwd te raken met de beplanting en kennis kan opbouwen. Vaste mensen voor een lange tijd verantwoordelijk maken voor een beplanting, dat geeft een gemeente de beste garantie voor gevarieerde beplantingen, en een efficiënt en extensief beheer. ■

Vaste planten in Nederlands openbaar groen

PPO deed onderzoek naar het gebruik van vaste planten in het openbaar groen met financiering van het Productschap Tuinbouw. Een exemplaar van het rapport van dit onderzoek is te downloaden of als gedrukt exemplaar te bestellen via www.ppo.wur.nl.

Nepeta doet het goed langs wegen, onder meer omdat de zachte kleur de weggebruikers niet afleidt.

Toepassingen van vaste planten

- **In bloembakken en verhoogde vakken** Compacte planten met veel sierwaarde, weinig concurrerend en droogtebestendig (*Geranium dalmaticum*, *Hemerocallis*, *Nepeta*)
- **Op muren, daken en tussen plaveisel** Planten voor stenige groeiplaatsen, meestal voor volle zon, droogtebestendig (*Sedum*, *Thymus*)
- **Hoge vasteplantenvakken, vrijstaand of als camouflage van een muur** Stevige

hoge planten, windbestendig (*Kalimeris incisa*, *Miscanthus*, *Persicaria amplexicaulis*)

■ **Bij bijzondere plaatsen of monumenten** Planten met symbolische betekenis of bloeitijd rond gedenkdagen (groene of wit bloeiende planten bij een begraafplaats)

■ **Op hellingen en taluds** Lage tot middelhoge bodembedekkers met veel uitlopers (*Duchesnea*, *Geranium macrorrhizum*, *Lamium*)

galeobdolon)

- **Onder bomen of heesters** Planten voor halfschaduw of schaduw, bestand tegen afdruiwend regenwater (*Epimedium*, *Hosta*, *Symphytum*, *Tellima*)
- **Randen langs heestervakken (tegen inkijk en inloop)** Polvormers of planten met korte uitlopers, stevig en onderin niet kaal (*Aster ageratoides* 'Stardust', *Hemerocallis*, *Rudbeckia fulgida* 'Goldsturm')
- **Randen en vakken langs**

wegen Niet te hoog, zoutbestendig, windbestendig, snel herstel na beschadiging (*Alchemilla*, *Carex morrowii* 'Ice Dance', *Nepeta*)

■ **Oeverbeplanting** Water-, oever- en moerasplanten. Inheemse planten hebben meestal de voorkeur (*Caltha*, *Ligularia*, *Petasites*)

■ **Vaste planten tussen gras** Inheemse weideplanten of prairieplanten, vaak als kant en klare (zaai)mengsels te koop.